

gemeente
Zoetermeer

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De instandhouding van de kapitaalgoederen is in de gemeente Zoetermeer vastgelegd in beheerplannen, waarin het meerjarig onderhoudsprogramma en de daarbij behorende financiële gevolgen zijn opgenomen. In de beheerplannen is ook het gewenste kwaliteitsniveau van de voorziening vastgelegd.

Per categorie wordt ingegaan op het onderhoud van de kapitaalgoederen:

1. Openbare Ruimte (wegen en groen)
2. Riolering
3. Ondergrondse Inzamelmiddelen
4. Begraafplaatsen
5. Vastgoed (gebouwen)
6. Beeldende kunst

Openbare Ruimte

Omschrijving algemeen beleidskader

In de Beheervisie 2022 – 2040 ‘Duurzaam, uitnodigend en bereikbaar’ is opgenomen dat technisch- en risicogestuurd, ontwikkelend- en kansgestuurd en maatschappelijk gestuurd beheer een bepalende rol hebben in de keuzes die worden gemaakt bij de uit te voeren maatregelen.

De beheervisie sluit aan op de ambities uit de omgevingsvisie Zoetermeer 2040 en geeft invulling aan de rol van de openbare ruimte bij de realisatie van maatschappelijke meerwaarde. De beheervisie is in het laatste kwartaal 2021 ter informatie voorgelegd aan de raad. Het beheer richt zich op de optimalisatie van het (groot) onderhoud en vervanging om de (maatschappelijke) opgaven van de gemeente Zoetermeer te helpen bereiken en de levensduur van assets te verlengen.

Tegelijk met de omschakeling van groeistad naar beheerstad moet Zoetermeer overschakelen op risico- en effect gestuurd en omgevingsbewust beheer om de kostenstijging te beheersen. Het streven is hiermee de balans tussen een veilige ondergrens en een verantwoord invullen van de samenspraak financieel duurzaam gestalte te geven.

In de periode van 2020-2023 wordt de kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte wijkgericht ingezet voor het leveren van maatwerk, investeren in onderhoud en de inrichting op zichtbare en intensief gebruikte plekken. Als gevolg van de BBV-regels worden investeringen met maatschappelijk nut geactiveerd en afgeschreven overeenkomstig de verwachte gebruiksduur (Raadsvoorstel rentenota 2018 zaaknummer: 0637341872).

Jaarlijks wordt bijna € 34 mln. geïnvesteerd in het onderhoud van de openbare ruimte. Hiertegenover staat de waarde van de openbare ruimte (wegen, fietspaden, bomen, speeltoestellen en riolering) die ongeveer € 1,5 miljard vertegenwoordigt.

Financiële consequenties

De Gemeente Zoetermeer is een gemeente die constant in beweging is. Dat geldt ook voor het openbaar gebied. Er wordt veel energie gestoken in het op

orde brengen van de areaalgegevens en inspecties van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte (wegen, civiele kunstwerken). Dit geeft vertrouwen in de grondslag voor het in beeld brengen van de benodigde inspanningen voor groot onderhoud en vervanging binnen het primaire beheerproces.

Het dagelijks onderhoud van de openbare ruimte is aanbesteed conform de afgesproken kwaliteit tegen actuele marktprijzen. Het dagelijks onderhoud wordt gefinancierd vanuit de algemene dienst.

De kosten van het dagelijks en groot onderhoud komen ten laste van programma 3 Leefbaarheid, duurzaam en groen. De jaarlijkse fluctuaties in de uitgaven van het groot onderhoud worden verrekend via de egaliseringsreserve groot onderhoud bovengronds.

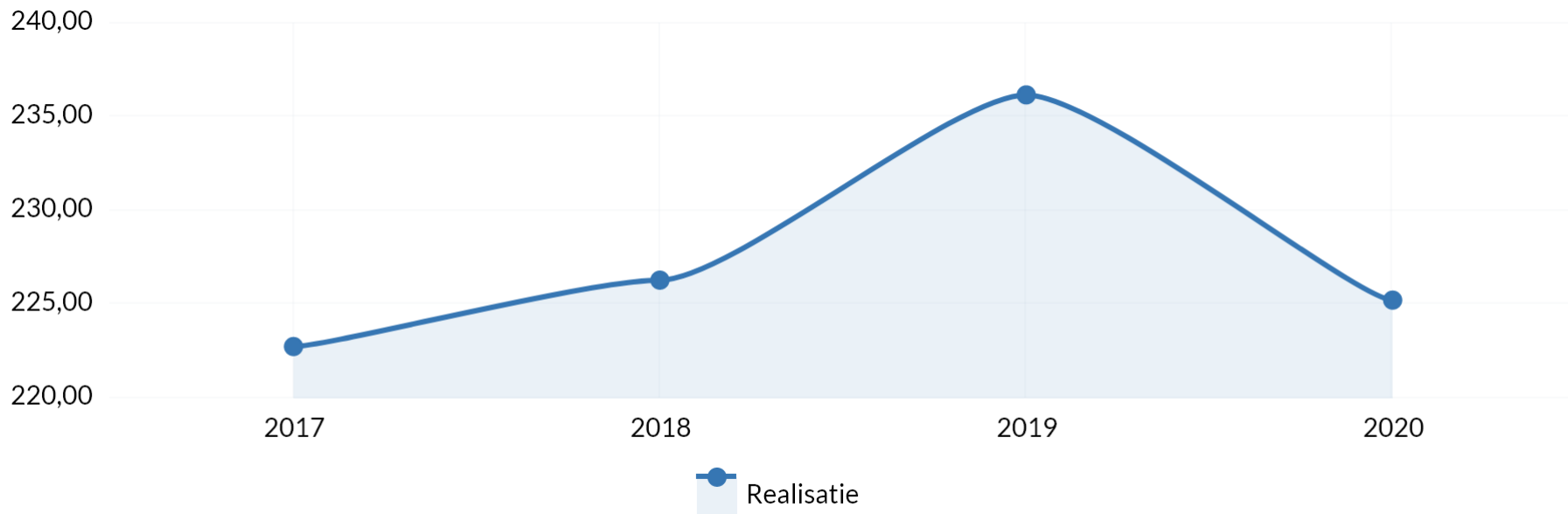
Investerings met maatschappelijk nut worden geactiveerd. De waarde van het bezit, de uitgaven aan het verkrijgen of vervaardigen van dit bezit, worden tot uitdrukking gebracht onder de materiele vaste activa op de balans. Hierdoor worden de uitgaven aan de investering toegerekend en verdeeld over de periode waarin het nut zich voordoet.

Bedragen x € 1.000

Openbare ruimte	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Egaliseringsreserve groot onderhoud bovengronds						
Saldo Egaliseringsreserve 1-1	161	649	549	549	549	549
Storting in de Egaliseringsreserve	488					
Waardevermeerdering / rente t.g.v. voorziening						
Nieuwe investeringen						
Verwachtingen		-100				
Saldo Egaliseringsreserve 31-12	649	549	549	549	549	549

Kosten op jaarbasis Openbare ruimte	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totale kosten (* € 1.000)	29.507	8.062	8.692	8.675	8.775	9.375
Inwoners	125.288	125.608	125.192	124.773	124.306	123.922
Kosten per inwoner (* €)	235,51	64,19	69,43	69,53	70,59	75,65

Trendgrafiek Kosten Openbare Ruimte per inwoner (in euro)

Toelichting Trendgrafiek Kosten Openbare Ruimte per inwoner (in euro)

Vanaf 2017 is de begroting openbare ruimte op een nieuwe manier ingedeeld waardoor vergelijking met voorgaande jaren niet zinvol is.

Riolering

Omschrijving beleidskader

Conform de Wet milieubeheer geeft de gemeente in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) aan op welke wijze zij haar wettelijke taak voor een doelmatige inzameling en transport van afvalwater wil uitvoeren. Het plan is gericht op een duurzame instandhouding van een goed werkende riolering.

In 2016 is het geactualiseerde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vastgesteld door de raad.

Financiële consequenties

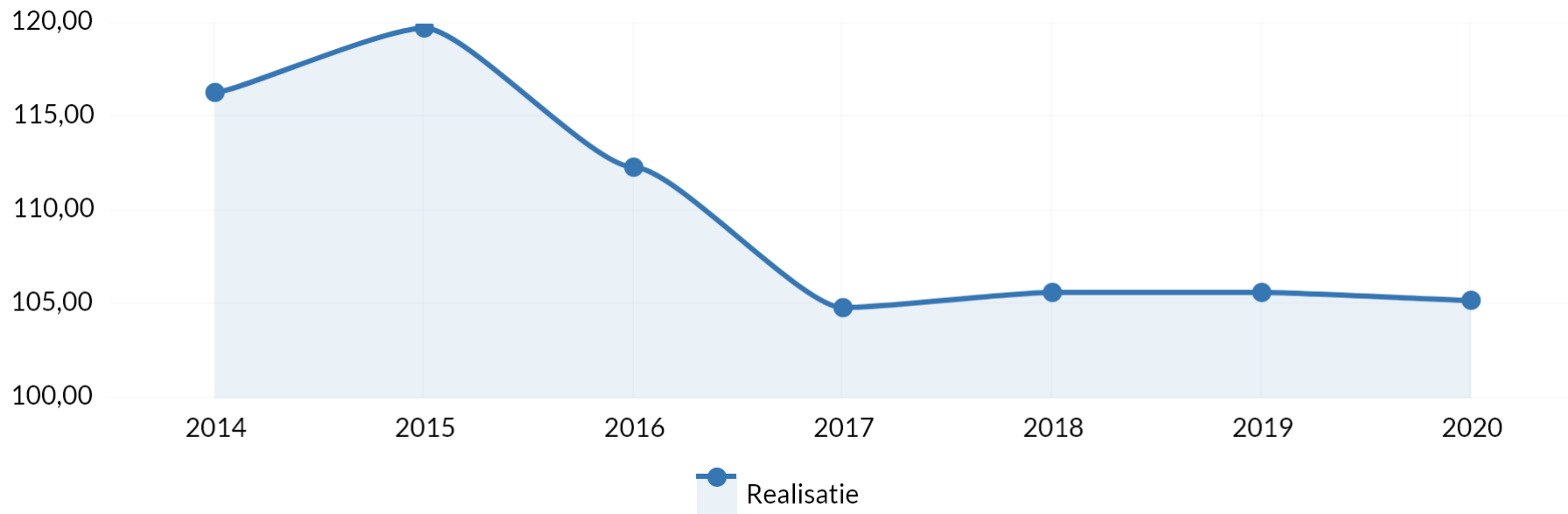
De kosten van het groot onderhoud komen ten laste van de Voorziening riolering.

Bedragen x € 1.000

Voorziening Riolering	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo Voorziening 1-1	21.789	23.754	24.939	26.311	27.897	29.487
Storting in voorziening	2.637	2.687	2.738	2.738	2.738	2.738
Waardevermeerdering / rente t.g.v. voorziening	501	546	574	605	642	678
Nieuwe investeringen	-1.173	-2.048	-1.940	-1.757	-1.790	-1.790
Saldo Voorziening 31-12	23.754	24.939	26.311	27.897	29.487	31.113

Kosten op jaarbasis Riolering afgezet tegen het aantal aansluitingen	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kosten per aansluiting (* €)	105,23	105,23	105,23	105,23	105,23	105,23

Trendgrafiek Kosten riolering per aansluiting (in euro)

Ondergrondse inzamelmiddelen

Omschrijving algemeen beleidskader

De kosten van het groot onderhoud van de ondergrondse inzamelmiddelen ten behoeve van afvalinzameling verlopen niet gelijkmatig over de jaren. In het bestedingsplan groot onderhoud staan de kosten voor de komende jaren geraamd. Om een constante lastenraming in de begroting te hebben, wordt hiervoor de voorziening afvalstoffenheffing gebruikt.

Financiële consequenties

Jaarlijks wordt een constant bedrag in de voorziening gestort voor het groot onderhoud van de ondergrondse inzamelmiddelen. Tegenover de kosten van het groot onderhoud staat een onttrekking uit de voorziening. Voordelen op de afvalstoffenheffing als gevolg van uitgestelde investeringen worden bij de jaarrekening ook aan deze voorziening toegevoegd.

Bij de belastingverordening 2019 is besloten om van 2019 tot en met 2022 jaarlijks € 150.000 te onttrekken aan de voorziening om het tarief van de afvalstoffenheffing te verlagen. De kosten voor het reguliere onderhoud zijn begroot in programma 3.

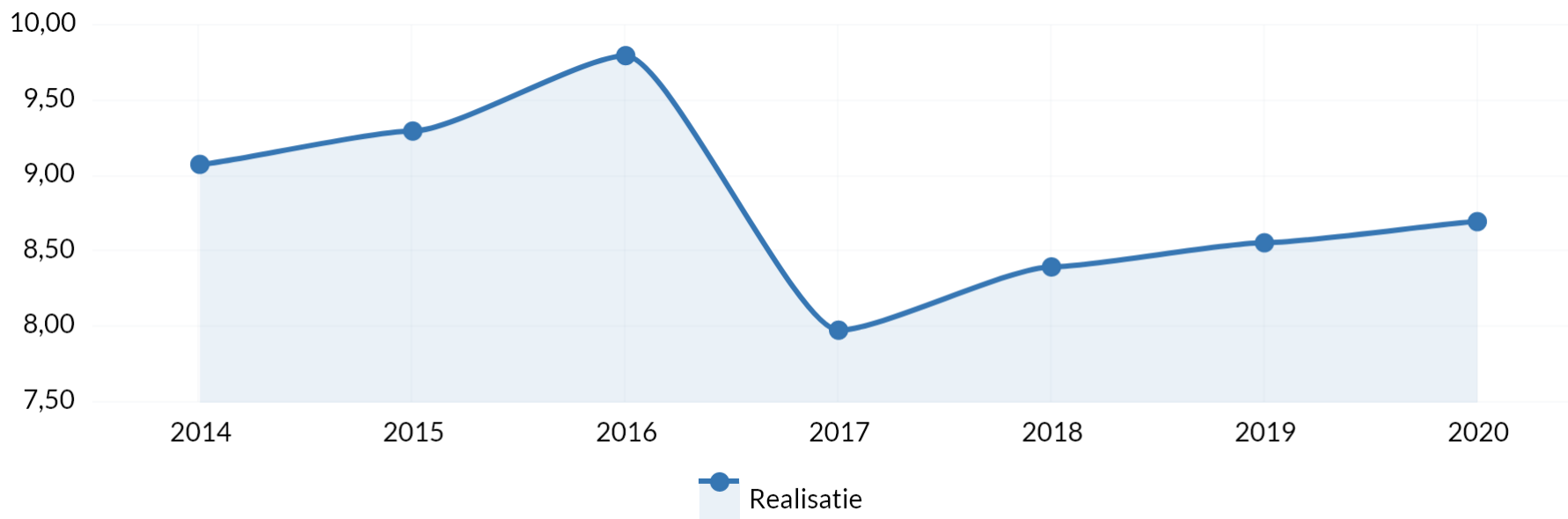
De voorziening ontwikkelt zich de komende jaren als volgt:

Bedragen x € 1.000

Ondergrondse inzamelmiddelen	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Voorziening afvalstoffenheffing						
Saldo Voorziening 1-1	1.204	1.283	1.439	1.300	1.290	1.299
Storting in voorziening	322	322	322	322	322	322
Waardevermeerdering / rente t.g.v. voorziening	20	24	27	20	19	19
Aanwending	-113	-40	-338	-352	-332	-311
Belastingverordening 2020	-150	-150	-150			
Saldo Voorziening 31-12	1.283	1.439	1.300	1.290	1.299	1.329

Kosten op jaarbasis	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ondergrondse inzamelmiddelen						
Totale kosten (* € 1.000)	1.090	1.160	1.185	1.305	1.223	1.240
Inwoners	125.288	125.608	125.192	124.773	124.306	123.922
Kosten per inwoner (* €)	8,70	9,24	9,47	10,46	9,84	10,01

Kosten Ondergrondse inzamelmiddelen per inwoner (in euro)

Begraafplaatsen

Omschrijving algemeen beleidskader

Het beleid met betrekking tot de begraafplaatsen is vastgelegd in de 'Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen' en het 'Uitvoeringsbesluit gemeentelijke begraafplaatsen', beide vastgesteld in 2020.

In 2011 (raadsvoorstel 110227) is besloten tot een uitbreiding van de begraafplaatsen in Zoetermeer. Met dit besluit werd geanticipeerd op de vergrijzing en een verwachte toename van het aantal begravingen en crematies. Met de uitbreidingen kunnen deze ontwikkelingen worden opgevangen.

De afgelopen jaren is de geplande uitbreiding van de begraafplaats het Parkgebied gerealiseerd. Hier zijn particuliere tweepersoonsgraven, kindergraven en islamitische graven aangelegd. Mede door het verzoek van de gemeenteraad om meer mogelijkheden aan te bieden om as te bestemmen is tevens een urnentuin aangelegd met daarin urnengraven, urnengraven met een zuil en gedenkzuilen. In de tweede helft van 2020 is de urnentuin compleet gemaakt door het plaatsen van een asverstrooischaal.

Door deze nieuwe producten en de nieuwe begraafmogelijkheden, maar ook door ervaringen van de afgelopen jaren zijn de 'Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen', het 'Uitvoeringsbesluit gemeentelijke begraafplaatsen' en de 'Verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten' zowel inhoudelijk juridisch als tekstueel aangepast.

Financiële consequenties

De gebouwde voorzieningen op de begraafplaatsen zijn op basis van kapitaallasten gefinancierd, waardoor vervanging op termijn mogelijk is. De kosten voor het ruimen van de graven, dagelijks onderhoud en groot onderhoud worden gedekt uit de voorziening afkoopsommen onderhoud graven. Onttrekkingen aan de voorziening vinden plaats op basis van jaarlijks uitgevoerd regulier en groot onderhoud aan graven, grafbedekking en onderhoud aan de begraafplaats als geheel.

De voorziening wordt gevoed door de ontvangsten (afkoop) voor toekomstig regulier en groot onderhoud aan graven, grafbedekking en onderhoud aan de begraafplaats als geheel.

Het ruimen van algemene graven vindt plaats nadat het gebruiksrecht van tien jaar is verstreken. Deze periode van tien jaar grafrust is een wettelijke minimale termijn. Bij het ruimen worden altijd meerdere graven tegelijk geruimd. Dit wordt eens in de twee of eens in de vier jaar (afhankelijk van het aantal) uitgevoerd. In 2021 is een groot aantal graven geruimd.

Het schudden van particuliere graven geschiedt indien er geen verlenging van het uitsluitend recht op een graf heeft plaatsgevonden. Dit schudden gebeurt per graf, gelijktijdig met het delven van hetzelfde graf voor een begrafenis.

Tarieven begraafplaatsen

De tarieven van de begraafplaats worden gebaseerd op integrale kostprijsberekeningen.

Bedragen x € 1.000

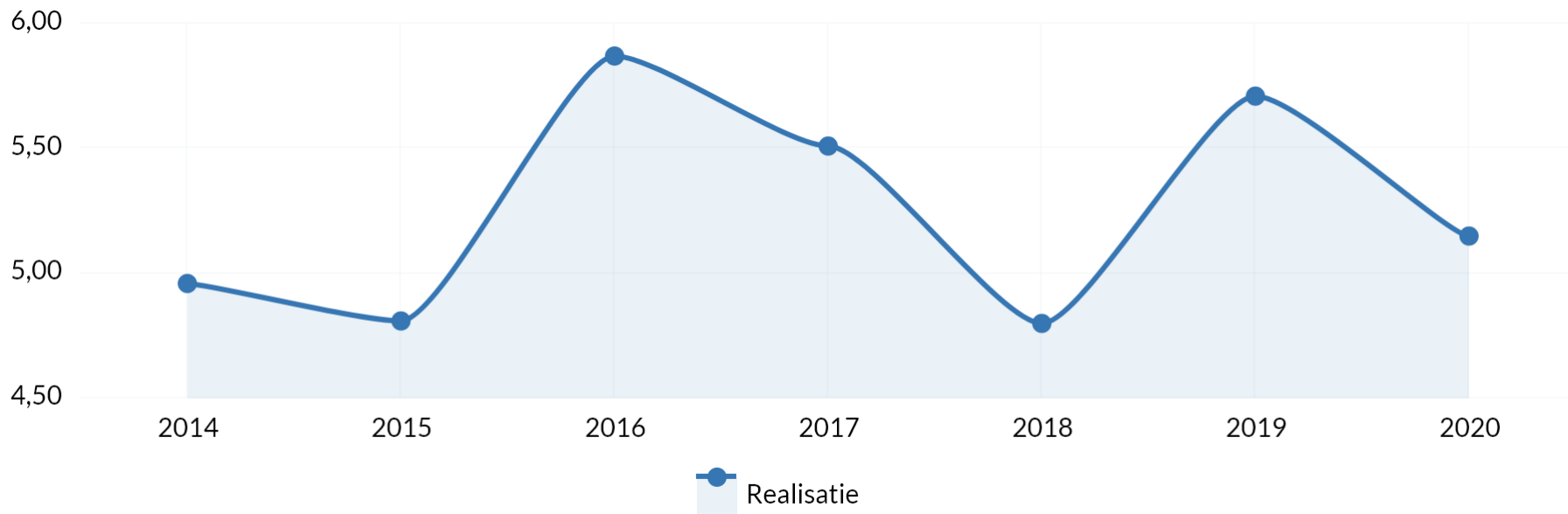
Begraafplaatsen	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Voorziening afkoopsommen onderhoud graven						
Saldo Voorziening 1-1	576	578	540	603	665	728
Storting in voorziening	44	78	80	80	80	80
Aanwending ten gunste van de exploitatie	-52	-26	-27	-27	-27	-27
Waardevermeerdering / rente t.g.v. voorziening	10	11	10	9	10	11
Nieuwe investeringen		-101				
Verwachtingen						
Saldo Voorziening 31-12	578	540	603	665	728	792

Kosten op jaarbasis Begraafplaatsen	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totale kosten (* € 1.000)	645	645	646	646	646	646
Inwoners	125.288	125.608	125.192	124.773	124.306	123.922
Kosten per inwoner (* €)	5,15	5,14	5,16	5,18	5,20	5,21

Tegenover deze lasten staan de volgende inkomsten:

Baten op jaarbasis Begraafplaatsen	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totale baten (* € 1.000)	507	522	522	522	522	522

Trendgrafiek Kosten Begraafplaatsen per inwoner (in euro)

Vastgoed

Omschrijving algemeen beleidskader

De kernopgave van de vastgoedportefeuille is dat deze in kwaliteit, functie, omvang en ligging voldoet aan de beleidsmatig vastgestelde huisvestingsvraag van de gemeente, vastgesteld in de Vastgoednota in 2013. Dat betekent dat bij structurele leegstand gebouwen afgestoten moeten worden en dat voor huisvestingsvragen, waarvoor binnen de bestaande portefeuille geen passende huisvesting beschikbaar is, nieuwe gebouwen worden aangetrokken.

Voor de sociaal-culturele (doorgaans wijkgebonden) voorzieningen zet de gemeente in op krachtige, flexibele, eenvoudig aanpasbare multifunctionele centra waarin meerdere (wijk)functies zijn gecentreerd. De vorming van 'Integrale Kind Centra' is daar een voorbeeld van.

Beleidskader onderhoud

Het onderhoud aan de gemeentelijke vastgoedportefeuille vindt planmatig plaats op basis van het Meerjaren Onderhoud Planning (MJOP). Het MJOP laat zich vertalen in een lijst met jaarlijks uit te voeren onderhoudsactiviteiten en frequentie van uitvoering. Nieuwe wet- en regelgeving wordt verwerkt in de periodieke aanpassing van het MJOP.

Uitgangspunt is toestandsafhankelijk onderhoud, dat betekent dat onderhoud wordt uitgevoerd als een bepaalde normwaarde is onder- of overschreden. De onder- of overschrijding van de normwaarde wordt tweejaarlijks geconstateerd tijdens een inspectie.

Omvang vastgoedportefeuille

Zoetermeer heeft een vastgoedportefeuille van ruim 280 objecten/adressen met een oppervlakte van circa 320.000 m² aan gebouwen en 1.500.000 m² aan terreinen met een totale WOZ-waarde van circa € 260 mln. De portefeuille is zeer divers en is te verdelen in vijf hoofdportefeuilles:

1. **Onderwijsaccommodaties**
Schoolbesturen zijn formeel juridisch eigenaar van de onderwijsgebouwen en gronden, terwijl de gemeente het economisch claimrecht heeft. Dit betekent dat schoolbesturen en gemeente een gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de instandhouding hiervan.
2. **Sociaal-cultureel vastgoed**
Concrete voorbeelden hiervan zijn de bibliotheken, museum, het Stadstheater, multifunctionele centra, stadsboerderijen, kinderopvang en buurthuizen.
3. **Accommodaties voor binnen- en buitensport**
Het betreft de gym- en sportzalen, de diverse sportparken en de zwembaden.
4. **Ambtelijk vastgoed**
Ambtelijk vastgoed omvat alle vastgoedobjecten die in gebruik zijn voor het huisvesten van de gemeentelijke organisatie, zoals het stadhuis, de afvalinzameling en werkplaatsen.
5. **Commercieel en overig vastgoed**
Vastgoedobjecten die in gebruik zijn door commerciële huurders voor het uitvoeren van economische bedrijvigheid behoren tot de portefeuille commercieel vastgoed. Voorbeelden zijn kantoren, parkeergarages, bedrijfsruimten en winkels.

Instandhoudingstermijnen, afschrijving en onderhoud

Met het bestaande investeringsbeleid van het vervangingsfonds onderwijs is bepaald welke toekomstige investeringen er nodig zijn om de bestaande voorraad schoolgebouwen in dezelfde kwaliteit in stand te houden. Het fonds wordt gevoed door een jaarlijkse storting, waarvan de hoogte zodanig is bepaald dat het fonds niet negatief wordt. De investeringen zijn gebaseerd op een levensduur van 50 jaar, waarna vervangende nieuwbouw of vernieuwbouw plaatsvindt. Halverwege de levensduur vindt een kleinschalige renovatie plaats. Het volledige onderhoud komt voor rekening van schoolbesturen. Voor de toekomstige ruimtebehoefte van scholen wordt rekening gehouden met leerlingenprognoses.

De kredieten zijn normatief en taakstellend voor de planvorming. De uitvoering voor het primair onderwijs wordt aangestuurd en begeleid door de gemeente. Daarmee bepaalt de gemeente in overleg met de schoolbesturen, dat de planvorming voldoet aan het geformuleerde beleid ten aanzien van tussentijdse investeringen en tot welke omvang de inzet van het taakstellend budget nodig is. De schoolbesturen zetten tegelijkertijd met de gemeentelijke investeringen eigen middelen in voor (groot) onderhoud, waardoor sprake is van een efficiënte en integrale aanpak. Het voortgezet onderwijs doet in principe zelf de uitvoering. Daarvoor verlangt de gemeente vooraf inzicht in de planvorming en de kosten daarvan en een accountantsverklaring bij oplevering.

Reserves en voorzieningen t.b.v. onderhoud

Onderwijs

Het vervangingsfonds schoolgebouwen (formeel: Reserve egalisatie investeringen schoolgebouwen) is in 2000 ingesteld en zorgt voor dekking van de investeringslasten van vervangings- of renovatie investeringen van de bestaande voorraad schoolgebouwen. De voeding van het fonds vindt plaats door een jaarlijks met € 245.000 olopende storting. Die oloploop vindt plaats tot en met 2028 en de dekking daarvan wordt gevormd door vrijval van de eerste

investeringen in schoolgebouwen. Het vervangingsfonds voorkomt dat voor de dekking van nieuwe investeringen een beroep moet worden gedaan op het begrotingssaldo en egaliseert pieken en dalen. De onderbouwing ligt vast in een beheerplan dat om de vijf jaar wordt herijkt.

In 2016 is het vervangingsfonds, onderbouwd door het Integraal Huisvestingsplan 2016-2020, op drie onderdelen herijkt:

- bijstelling financieel-technische uitgangspunten/parameters in het beheerplan vervangingsfonds;
- capaciteitsaanpassing op basis van leerlingenprognoses;
- herschikking, clustering en eerdere nieuwbouw van scholen ten gevolge van gesignaleerde knelpunten.

In 2021 volgt conform het beleid een herijking van het fonds. De gevolgen van de herijking kunnen invloed hebben op de investeringen in de schoolgebouwen. Deze gevolgen worden in het raadsbesluit opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Vastgoed Schoolgebouwen	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Reserve egalisatie schoolgebouwen						
Saldo reserve 1-1	2.004	5.031	5.255	5.797	6.326	6.815
Storting in voorziening	4.314	1.947	2.335	2.336	2.509	1443
Waardevermeerdering/rente tgv de reserve	34	96	100	87	95	102
Verminderings ivm dekking kapitaallasten	-1.321	-1.819	-1.893	-1.894	-2.115	-2138
Verwachtingen						
Saldo Reserve 31-12	5.031	5.255	5.797	6.326	6.815	6.222

Per 1 januari 2015 is het onderhoud buitenzijde schoolgebouwen gedecentraliseerd. Voor de egalisatie van kosten onderhoud van schoolgebouwen, die door de gemeente worden geëxploiteerd is de voorziening onderhoud schoolgebouwen in stand gehouden. De jaarlijkse voeding van deze voorziening wordt gevormd door inkomsten van schoolbesturen en derden.

Bedragen x € 1.000

Vastgoed Schoolgebouwen	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Voorziening onderhoud schoolgebouwen						
Saldo Voorziening 1-1	1.260	1.457	1.282	1.413	1.360	1.467
Storting in voorziening	194	197	201	201	201	203
Waardevermeerdering/rente t.g.v. voorziening	21	28	24	21	20	22
Uitgaven groot onderhoud	-18	-220	-95	-275	-115	-115
Verwachtingen		-180				
Saldo Voorziening 31-12	1.457	1.282	1.413	1.360	1.467	1.576

Gemeentelijke gebouwen

In 2020 zijn de reserves groot onderhoud ambtelijke huisvesting, sociaal cultureel en sport omgezet naar een voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen.

Ambtelijke huisvesting en overig

Hiervoor is in 2011 de reserve groot onderhoud ambtelijke huisvesting en wijkonderkomens, accommodaties openbare ruimte en strategische panden gevormd.

Sport en Sociaal-cultureel

De bestemmingsreserve groot onderhoud welzijnsaccommodaties heeft als doel de kosten voor groot onderhoud aan sociaal-culturele gebouwen en sportvoorzieningen op de lange termijn te kunnen financieren en te egaliseren. De bestemmingsreserve wordt jaarlijks gevoed met een tot en met 2027 oplopende storting die wordt gedekt uit de vrijval van de kapitaallasten van welzijnsaccommodaties. Geschat wordt dat vanaf 2029 de vrijval aan kapitaallasten structureel hoger is dan de benodigde storting. De niet-benodigde vrijval kan dan vanaf die datum worden aangewend om de kosten te kunnen dekken van functionele aanpassingen, levensduur verlengend onderhoud, vervanging en renovatie.

Bedragen x € 1.000

Vastgoed Gemeentelijke gebouwen	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Voorziening gemeentelijke gebouwen						
Saldo Voorziening 1-1	-	8.282	7.331	7.331	7.430	8.321
Storting in voorziening	10.176	2.146	2.228	2.311	2.394	2.502
Waardevermeerdering/rente t.g.v. voorziening	126	157	139	110	111	125
Uitgaven groot onderhoud	-2.020	-3.254	-2.367	-2.322	-1.614	-1.457
Verwachtingen						
Saldo Voorziening 31-12	8.282	7.331	7.331	7.430	8.321	9.491

Ontwikkelingen

In 2021 zijn de volgende ontwikkelingen op het gebied van nieuwbouw en renovatie gepland:

Onderwijs

- Afronding bouw Moerbeigaarde 58
- Voorbereiding Velddreef 322

Sport

- Uitvoering nieuwbouw was- en kleedaccommodatie FC Zoetermeer
- Voorbereiding nieuwbouw binnen- en buitenzwembad Van Tuylpark

Ambtelijke huisvesting

- Voorbereiding aardgasvrij Palenstein icm koppeling warmtenet Castellum en Welkom 2
- Afronding Balijhoeve

Overig

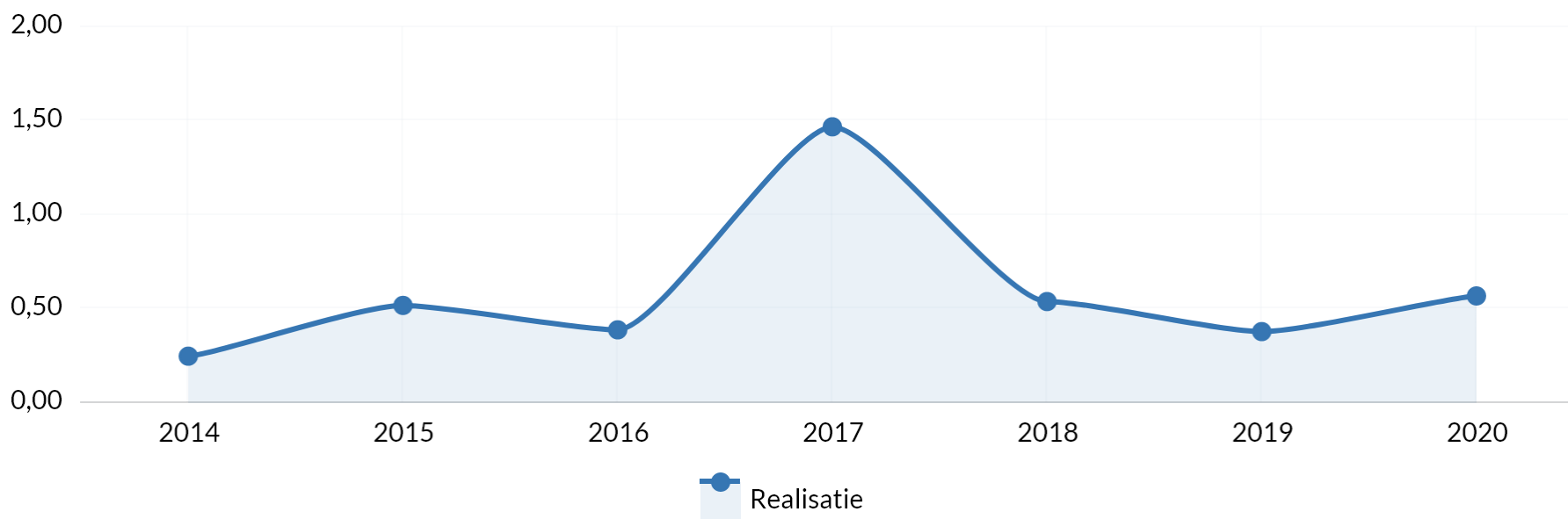
- Voorbereiding nieuwbouw Brandweerkazerne

Beeldende kunst

Vanaf 2020 is de reserve Onderhoud beeldende kunst in de openbare ruimte opgeheven en is het budget voor regulier onderhoud BKOR op de reguliere begroting opgenomen.

Kosten op jaarbasis Beeldende kunst	Rekening	Begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totale kosten (* € 1.000)	71	70	70	70	70	70
Inwoners	125.288	125.608	125.192	124.773	124.306	123.922
Kosten per inwoner (* €)	0,57	0,56	0,56	0,56	0,56	0,56

Trendgrafiek Kosten beeldende kunst per inwoner (in euro)

Toelichting Trendgrafiek Kosten beeldende kunst per inwoner (in euro)

Verklaring afwijking 2017: Extra uitgaven zijn dat jaar gedaan aan de kunstwerken die herplaatst zijn in het vernieuwde stadhuis, inclusief kosten voor een kunst-app.

